คำศัพท์ภาษาจีนที่ใช้ในประเพณีกินเจของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดตรัง
Chinese Vocabulary Used in the Vegetarian Festival Celebrated by Chinese Thais in Trang Province

เกตมาตุ ดวงมณี[1]
Katematu Duangmanee[1]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมคำศัพท์และการใช้คำศัพท์ภาษาจีนในประเพณีกินเจของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดตรัง ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสังเกตและสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องจากศาลเจ้าในเขตพื้นที่อำเภอเมืองตรังและอำเภอห้วยยอด จำนวน 4 แห่ง คือ ศาลเจ้าท่ามก๋งเยี่ย ศาลเจ้ากิ่วอ๋องเอี่ย ศาลเจ้าพ่อหมื่นราม และศาลเจ้ากิ่วอ๋องไต่เต่ห้วยยอด ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ร่างทรง กรรมการศาลเจ้า เจ้าหน้าที่ประจำศาลเจ้า และผู้เข้าร่วมการกินเจ

ผลจากการศึกษาพบว่าคำศัพท์ภาษาจีนที่ใช้ในประเพณีกินเจของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดตรังส่วนใหญ่เป็นคำศัพท์ภาษาจีนจากสำเนียงฮกเกี้ยน ประสมผสานกับสำเนียงแต้จิ๋ว สำหรับการนำคำศัพท์มาใช้จำแนกได้ 3 ลักษณะคือ คำศัพท์ที่ใช้เรียกชื่ออาหารและเครื่องดื่ม คำศัพท์ที่ใช้เรียกชื่อบุคคลและเทพเจ้า และคำศัพท์ที่ใช้เรียกชื่อเครื่องมือเครื่องใช้ คำศัพท์ภาษาจีนที่ใช้ในประเพณีกินเจนอกจากมีการใช้ในพิธีกรรมแล้ว ยังมีการนำมาใช้ในชีวิตประจำวันอีกด้วย โดยเฉพาะในส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องสี ตำแหน่งการวาง และเรื่องความหมายแฝงของคำศัพท์เป็นต้น

คำสำคัญ : คำศัพท์ภาษาจีน, การใช้คำศัพท์, ประเพณีกินเจ

Abstract

The aim of this paper is to collect Chinese vocabulary and vocabulary usage relating to the Vegetarian Festival, an event celebrated by Chinese Thais in Trang Province in the south of Thailand. This paper applies descriptive research techniques by collecting data from documents and fieldworks, i.e. observations and interviews, in Muang Trang District and Huaiyot District. Four major shrines in Trang Province were selected for this study, namely Tam Kong Yea Shrine, Kew

[1] อาจารย์, สาขาวิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, E-mail : katematu@tsu.ac.th
[1] Lecturer, Department of Oriental Languages, Faculty of Humanities and Social Science, Thaksin University, E-mail : katematu@tsu.ac.th

Ong Yea Shrine, Chao Por Muen Ram Shrine and Kew Ong Taitae Huaiyot Shrine. The population for this research consists of mediums, shrine directors , shrine officers, and vegetarians

This study indicates that Chinese vocabularies related to the Vegetarian Festival of Chinese Thais in Trang Province mostly are Fujian Chinese vocabulary compound with Chaozhou Chinese Voice. The terminology usage was classified into three characteristics. First, the terminology was used to refer to the name of the foods and drinks. Second, the terminology was used to refer to a person and God. Finally, the terminology was used to refer tools. In addition, Chinese vocabulary not only be used in worships, but also be used in daily life especially color, position and the connotation of the word.

Keywords : Chinese Vocabulary, Vocabulary usage, Vegetarian Festival

บทนำ

จังหวัดตรังเป็นจังหวัดที่สำคัญจังหวัดหนึ่งทางชายฝั่งทะเลตะวันตกของภาคใต้ ประชากรส่วนหนึ่งในจังหวัดตรัง คือ ชาวจีน ซึ่งอพยพทางเรือมาจากประเทศจีน และได้สร้างครอบครัวในจังหวัดตรัง ปัจจุบันเรียกลูกหลานชาวจีนเหล่านี้ว่า “ชาวไทยเชื้อสายจีน” ชาวจีนเมื่อเข้ามาพำนักในประเทศก็ได้นำวัฒนธรรม ประเพณีของตนเองติดตัวมาด้วย ซึ่งกรรณิการ์ ตันประเสริฐ (2540 : 24) ได้กล่าวถึงชาวจีนว่า “การเข้ามาของคนจีน ส่งผลให้เกิดการพบปะและปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรมระหว่างวัฒนธรรมจีนและวัฒนธรรมไทยท้องถิ่นอย่างที่มิอาจหลีกเลี่ยงได้ โดยเฉพาะความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวของชาวจีนที่ไม่ว่าจะเดินทางไปอยู่อาศัยในที่ใดก็จะนำเอาวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและความเชื่อแบบจีนของตนติดตัวไปด้วย ประเพณีปฏิบัติต่าง ๆ ที่เคยกระทำสืบต่อกันมาในประเทศจีนทั้งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความเชื่อและการดำรงชีวิตจึงปรากฏขึ้นในชุมชน วัฒนธรรมซึ่งมีคตินิยมแฝงอยู่ของชาวจีนครอบคลุมวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดไปจนตาย รวมทั้งวัฒนธรรมการหาเลี้ยงชีพแบบจีนก็เป็นสิ่งที่กลายเป็นประเพณีสืบทอดปฏิบัติสืบทอดกันมา”

ประเพณีหนึ่งของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดตรังที่เป็นที่รู้จักในหมู่ชนทั่วไป คือ “ประเพณีกินเจ” หรือที่ชาวตรังเรียกว่า “กินผัก” ผู้เข้าร่วมประเพณีกินเจส่วนใหญ่เป็นชาวจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีน ปัจจุบันพบว่ายังปรากฏ การใช้ภาษาจีนในการประกอบพิธีกรรมและการสื่อสาร โดยพบว่าชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีช่วงอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป เป็นกลุ่มคนที่มีความคุ้นชินกับการใช้ภาษาจีนดั้งเดิม และยังคงยึดขนบธรรมเนียม ประเพณีและแบบแผน การดำเนินชีวิตแบบจีนดั้งเดิมอยู่ ด้วยเหตุนี้การศึกษาการใช้คำศัพท์ภาษาจีนของชาวไทย เชื้อสายจีนในประเพณีกินเจ ผ่านกระบวนการทางพิธีกรรม จึงเป็นประเด็นที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจทำการศึกษา เพราะสามารถบ่งบอกว่าภาษาจีนท้องถิ่นที่ใช้ในประเพณีกินเจ คือ ภาษาจีนฮกเกี้ยนและภาษาจีนแต้จิ๋วนั้น ยังคงปรากฏร่องรอยการใช้ภาษา เนื่องจากหากเวลาผ่านไป ภาษาดังกล่าวอาจถูกกลืนและเลือนหายไปจากสังคมจีนของชาวตรังได้ เนื่องจากบุคคลที่เป็นลูกหลานชาวจีนในปัจจุบัน โดยเฉพาะช่วงอายุต่ำกว่า 40 ปี มิได้มีการใช้ภาษาจีนสื่อสารในพิธีกรรม หรืออาจมีการใช้ภาษาจีนในพิธีกรรมซึ่งหลงเหลือเพียงบางกลุ่มเท่านั้น ดังนั้นการศึกษาคำศัพท์ภาษาจีนที่ใช้ในพิธีกรรมจึงเป็นแหล่งความรู้หนึ่งที่อาจสะท้อนเรื่องราวผ่านกระบวนการใช้ภาษาในพิธีกรรมของคนในท้องถิ่น อันควรค่าแก่การศึกษา

วัตถุประสงค์

เพื่อรวบรวมคำศัพท์และการใช้คำศัพท์ภาษาจีนในประเพณีกินเจของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดตรัง

วิธีการศึกษา

การศึกษาเรื่อง คำศัพท์ภาษาจีนที่ใช้ในประเพณีกินเจของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดตรัง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อศึกษาการใช้คำศัพท์ภาษาจีนในพิธีกรรม โดยเก็บข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสังเกตและสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง และมีการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามประเด็นที่ศึกษา เรียบเรียงและรายงานผลด้วยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์และแสดงภาพประกอบบางตอน โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของงานวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาคำศัพท์ภาษาจีนที่ใช้ในประเพณีกินเจของชาวไทย เชื้อสายจีนในจังหวัดตรัง โดยเก็บข้อมูลจากงานเทศกาลกินเจที่จัดขึ้นในศาลเจ้าพื้นที่อำเภอเมืองตรัง และอำเภอห้วยยอด จำนวน 4 แห่ง คือ ศาลเจ้าท่ามก๋งเยี่ย ศาลเจ้ากิ่วอ๋องเอี่ย ศาลเจ้าพ่อหมื่นราม และศาลเจ้ากิ่วอ๋องไต่เต่ห้วยยอด

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

คำศัพท์ภาษาจีนและการใช้คำศัพท์ภาษาจีนในประเพณีกินเจของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดตรัง

3. ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มตัวอย่างที่เลือกมาจากประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ร่างทรงหรือม้าทรงจำนวน 12 คน กรรมการศาลเจ้า 15 คน เจ้าหน้าที่ประจำศาลเจ้า 32 คน และผู้เข้าร่วมการกินเจ 60 คน

ผลการศึกษา

ภาษาเป็นเครื่องมือที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน และคำศัพท์ก็เป็นส่วนประกอบของการสื่อสาร จากการรวบรวมคำศัพท์ภาษาจีนที่ใช้ในประเพณีกินเจของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดตรังมีทั้งหมด 233 คำ ประกอบด้วยคำศัพท์ภาษาจีนที่มาจากภาษาจีนฮกเกี้ยนและภาษาจีนแต้จิ๋ว คำเหล่านี้ถูกนำมาใช้ในการประกอบพิธีกรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจ การใช้คำศัพท์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงนำเสนอคำศัพท์ภาษาจีนที่ใช้ในประเพณีกินเจใน 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การนำคำศัพท์ภาษาจีนมาเรียกชื่ออาหารและเครื่องดื่ม

อาหารและเครื่องดื่ม เป็นปัจจัยหนึ่งในการดำรงชีวิต มนุษย์ไม่สามารถขาดอาหารและน้ำได้ ประเพณีกินเจมีคำศัพท์ภาษาจีนที่ใช้เรียกชื่ออาหารและเครื่องดื่มจำนวน 37 คำ ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้ในการเรียกชื่ออาหารและเครื่องดื่มในประเพณีกินให้เห็นชัดเจน ดังนี้

แต่ หรือชา (茶) เป็นเครื่องดื่มหลักที่ตั้งเซ่นไหว้องค์เทพบนโต๊ะ ส่วนใหญ่นิยมตั้งเซ่นไหว้ 3 จอก 5 จอก หรือ 9 จอก ขึ้นอยู่กับองค์เทพองค์นั้น ๆ อาทิ พระทั่วไป เช่น โป๊เซ้งไต่เต่ พระหล่อเฉี้ยเซ่นไหว้ด้วยน้ำชา (แต่) จำนวน 3 จอก พระเจ้าที่ (ท่อเต่ก๋อง) เซ่นไหว้ด้วยน้ำชา 5 จอก พระกิ่วอ๋องไต่เต่และเจ้าแม่กวนอิมเซ่นไหว้ด้วยน้ำชา 9 จอก เป็นต้น

“แต่” ยังใช้ในพิธีกรรมองค์เทพออกโปรดสาธุชน (พระออกเที่ยว) และพิธีโขกุน (พิธีเลี้ยงทหาร) วันพระออกโปรดสาธุชนผู้คนจะจัดโต๊ะเพื่อต้อนรับขบวนขององค์เทพบริเวณด้านหน้าบ้านของตนเอง เมื่อองค์เทพเสด็จถึงหน้าบ้านก็จะยกถ้วยน้ำชาที่วางบนโต๊ะมาบริกรรมคาถา และยื่นให้ลูกหลานดื่ม องค์เทพบางองค์จะราดน้ำชาบนพื้นหน้าโต๊ะ เพื่อเป็นการปัดเป่าสิ่งไม่ดีให้ออกไปจากบ้านหลังนี้

สำหรับพิธีโขกุน เมื่อเริ่มประกอบพิธีกรรม องค์เทพจะยกถ้วยน้ำชา หันไปทางองค์เทพหลักของศาลเจ้า จากนั้นหันไปทางศาลเทวดา เพื่อเป็นการแสดงความเคารพและบอกกล่าวให้องค์เทพชั้นผู้ใหญ่รับทราบ ก่อนจะเริ่มประกอบพิธีกรรม เมื่อสิ้นสุดการประกอบพิธีกรรม องค์เทพจะใช้น้ำชาราดลงบนพื้นหน้าโต๊ะพิธี เพื่อเป็นการปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ มิให้เกิดขึ้นกับสาธุชนที่มาเข้าร่วมประเพณีกินเจ และเป็นการบอกลาเทพเจ้าที่ให้รับทราบว่าเป็น การสิ้นสุดพิธีกรรม ขอให้ท่านได้ช่วยปกป้องปฐพีแห่งนี้ด้วย

ซาแซ (三生) หมายถึง ของเซ่นไหว้คาว 3 ประเภท ส่วนมากประกอบด้วย ไก่ หมู และปลาหมึกแห้ง คำว่า “三” แปลว่า “สาม” ส่วนคำว่า “生” แปลว่า “เกิด”

ซาแซเป็นอาหารคาวไหว้เจ้าประเภทฟ้าและดิน ประกอบด้วยสัตว์จากสามโลก แสดงถึงสามภพสามภูมิ นั่นคือ โลกฟ้า ได้แก่ สัตว์ปีก เช่น นก ไก่ ฯลฯ โลกดินได้แก่ สัตว์กีบ เช่น ม้า หมู และโลกน้ำได้แก่ ปลาหมึก หรือสัตว์มีเกล็ด มีครีบ หรือมีก้าง ซึ่ง สว่าง จำปา (สัมภาษณ์, 2557) ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับคำศัพท์จีนนี้ว่า

“ซาแซ นี้เป็นภาษาฮกเกี้ยนนะ คำว่า “ซา” คือ “สาม” ส่วนคำว่า “แซ” คือ “เกิด” ก็ตรงกับคำว่า “เซิง 生” ในจีนกลาง ที่พวกเราเคยได้ยินคนจีนเค้าพูดว่า “แซยิด” พวกจัดงานวันเกิดนั้นแหละ จริง ๆ คำว่าแซ นี้ยังหมายถึง ชีวิตด้วย ซาแซ รวม ๆ แล้ว ก็คือ ชีวิตสามภพ การที่คนเราตายไปก็จะไปเกิดอยู่สามภพนั่นแหละ เราเลยใช้ซาแซไหว้พระเป็นการไหว้ทั้งสามภพ สัตว์ที่เอามาไหว้ หากโลกฟ้า ก็จะเอาสัตว์ที่บินได้มีปีกมาไหว้ ของโลกดินก็เป็นพวกสัตว์ที่อยู่บนดินมีขานะ พอโลกน้ำก็เอาสัตว์พวกที่อยู่ใต้น้ำ แต่ที่เห็น ๆ ในศาลเจ้าส่วนใหญ่จะเป็นปลาหมึกแห้ง”

สำหรับโลกน้ำนั้น ชาวจีนนิยมใช้ปลาหมึกและปู เพราะปลาหมึกมีหนวด 8 เส้น ส่วนปูมีขา 8 ขา ซึ่งตรงกับทิศทั้ง 8 ดังนั้นเลข 8 จึงถือเป็นเลขมงคลของชาวจีน อันมีความหมายถึง ความร่ำรวย ซาแซเป็นอาหารที่ใช้ในพิธีโขกุนคาว (พิธีเลี้ยงทหารด้วยอาหารคาว) ซึ่งเป็นพิธีกรรมหลังจากวันสิ้นสุดพิธีกินเจ เป็นการเลี้ยงทหารฟ้าครั้งสุดท้าย หลังจากที่ทหารได้ช่วยตรวจตราดูแลตลอดการจัดงานในประเพณีกินเจให้สำเร็จราบรื่น การประกอบพิธีกรรมโขกุนจะถูกต้อง ต่อเมื่อพระอ้อเอี๋ย (พระเสือ) ประทับทรงบุคคลในพิธีกรรม และคลานเข้ามาคาบเนื้อหมู หากยังไม่มีการประทับทรงของพระอ้อเอี้ย แสดงว่า การประกอบพิธีกรรมมีบางอย่างที่ยังไม่ถูกต้อง จักต้องทำการแก้ไขให้ถูกต้องเสียก่อน

แตเลียว (茶料) หมายถึง ขนมจันอับใช้สำหรับตั้งบนโต๊ะเซ่นไหว้องค์เทพ โดยสามารถเซ่นไหว้ทั้งองค์เทพที่กินคาว เช่น พระอ้อเอี้ยและองค์เทพที่กินเจ เช่น พระโพธิสัตว์กวนอิม หรือพระโป้เซ้งไต่เต่ แตเลียวเป็นขนมที่ไม่ได้ทำด้วยเนื้อสัตว์หรือน้ำมันหมู หากแต่ใช้น้ำมันถั่วในการปรุง จึงเป็นอาหารที่สามารถตั้งเซ่นไหว้เทพทุกองค์ในศาลเจ้า แตเลียวที่นิยมใช้สำหรับเซ่นไหว้องค์เทพอยู่มี 3 อย่าง คือ ขนมไข่นก ขนมถั่วตัด และขนมคิ้วนาง หรือบี้ผ่าง

นอกจากนี้ยังใช้แตเลียวในพิธีโปรยทาน (พิธีพ้อต่อ) เจ้าหน้าที่จะเตรียมแตเลียวทั้งสามอย่างใส่ถุงเพื่อแจกให้แก่ผู้ยากไร้ในพิธีพ้อต่อ เนื่องจากแตเลียวเป็นอาหารหวาน บุคคลทั่วไปเมื่อได้รับประทานอาหารหวานจะเกิดความสดชื่น ความกระชุ่มกระชวย ดังนั้นการแจกแตเลียวในพิธีพ้อต่ออีกนัยหนึ่งก็เพื่อส่งมอบความสุข ความหอมหวานในชีวิตให้เกิดขึ้นแก่บุคคลผู้นั้น

อ๋องหลาย (凤梨) หมายถึง สับปะรด เป็นผลไม้ที่ใช้เซ่นไหว้องค์เทพในศาลเจ้า และใช้สำหรับจัดโต๊ะรับเสด็จองค์เทพของสาธุชนในวันพระออกโปรดสาธุชน

คำศัพท์ “อ๋องหลาย” พ้องกับคำจีนว่า “王来” ซึ่งแปลว่ากษัตริย์เสด็จ ฯ สับปะรดจึงเป็นผลไม้ที่นิยมนำมาไหว้องค์เทพ อันมีความหมายแฝงว่า

"กษัตริย์หรือฮ่องเต้ได้เสด็จมาอยู่ใกล้ผู้กราบไหว้" และเนื่องจากสับปะรดเป็นผลไม้ที่มีตารอบผลเปรียบเสมือนตาของเทพเจ้าหรือองค์ศักดิ์สิทธิ์ที่จะช่วยตรวจตราดูแลปกป้องลูกหลานชาวโลกอยู่ทุกขณะ และการที่สับปะรดมีตารอบผลยังสื่อความหมายของ ผู้ไหว้ว่าจะเป็นบุคคลที่มีความรอบรู้ มีสติปัญญากว้างไกล (มีตาพันตา ทำให้มองเห็นไกล) การนำสับปะรดมาเซ่นไหว้ เพื่อขอให้องค์เทพช่วยปกปักรักษาตนและครอบครัวตลอดไป

พีรพงศ์ เสียงจันทร์ (สัมภาษณ์, 2558) กล่าวถึง การวางสับปะรดในการเซ่นไหว้ว่า

"ย่านัด (สับปะรด) เป็นผลไม้ที่ หมายถึงว่าพระลงมาดูแลพวกเรา จึงต้องวางแยกต่างหาก จะวางรวมปนกับผลไม้อื่นในถาดเดียวกันไม่ได้ ปกติแล้วการวางย่านัดในโรงพระ (ศาลเจ้า) จะวางใส่พานในแนวตั้ง คือ ตัดด้ามออกและให้หัวจุกปลายแหลม ๆ ที่มีหนามชี้ขึ้นข้างบน และต้องเอาย่านัดวางไว้ก่อนผลไม้อื่นนะ เพราะศักดิ์ของย่านัดมากกว่าอย่างอื่น"

อังกู๊ (红龟) หมายถึง ขนมเต่าสีแดง คำว่า "อัง (红)" หมายถึง แดง ส่วนคำว่า "กู๊ (龟)" หมายถึง "เต่า" รวมแล้วหมายถึง เต่าแดง หรือเต่าสีแดง เป็นคำเรียกชื่อขนมหวาน ซึ่งปั้นเป็นรูปตัวเต่า ข้างในมีไส้ถั่วเหลืองบด

อังกู๊ เป็นอาหารเซ่นไหว้องค์เทพในศาลเจ้า และเป็นอาหารที่ใช้สำหรับจัดโต๊ะรับพระในวันพระออกเที่ยว อังกู๊ที่ใช้เป็นอาหารเซ่นไหว้ในศาลเจ้าจะเป็นอังกู๊ที่ตัวโต โดยจะจัดใส่จาน ๆ ละ 3 ตัว และหันส่วนหัวของอังกู๊เข้าหาองค์เทพ สำหรับอังกู๊ที่สาธุชนจัดโต๊ะรับเสด็จองค์เทพจะตัวเล็กกว่าที่ใช้ในศาลเจ้า

การใช้อังกู๊ (ขนมเต่าสีแดง) ในการเซ่นไหว้ เนื่องจาก เต่า เป็นสัตว์อายุยืน มีความอดทนสูง สามารถทนต่อความร้อนหนาวได้ดี ชาวจีนจึงใช้ขนมชนิดนี้ในการขอพรให้ตนเองและครอบครัวให้มีอายุยืนยาว สีแดงถือว่าเป็น สีมงคลของชาวไทยเชื้อสายจีน ดังนั้นการใช้ขนมเต่า สีแดง ในการเซ่นไหว้นอกจากจะขอให้อายุยืนยาวแล้ว ยังขอให้มีสิ่งมงคลเข้ามาในชีวิตอีกด้วย

ปึ่ง (饭) หมายถึง ข้าวสวย เนื่องจากข้าวมีสีขาว ชาวฮกเกี้ยนถือว่าสีขาว คือ สีอวมงคล ดังนั้นสิ่งของที่มีสีขาว จะไม่นำมาไหว้พระ ยกเว้นพิธีโขกุน คือ พิธีเลี้ยงทหารในประเพณีกินเจหรือประเพณี วันเกิดเทพเจ้าประจำศาลเจ้านั้น ๆ

นอกจากนี้สีขาวยังเป็นสีชุดไว้ทุกข์ที่ ชาวไทยเชื้อสายจีนใช้สวมใส่ในพิธีงานศพอีกด้วย สอดคล้องกับถาวร สิกขโกศล (2555, 158) ที่ได้กล่าวถึงการแต่งชุดขาวในประเพณีกินเจว่า "การแต่งชุดขาวในประเพณีกินเจ มีคำอธิบายว่าเป็นชุดไว้ทุกข์ให้แก่เจ้าชายปิ่ง กษัตริย์องค์สุดท้ายของราชวงศ์ซ่ง คำศัพท์ในพิธีนี้ก็ใช้คำราชาศัพท์ เช่น รับเสด็จ ส่งเสด็จ เป็นต้น ผู้ที่กินเจแล้วจะไปสักการบูชาก็ต้องแต่งสีขาวและสยายผม ซึ่งเป็นประเพณีไว้ทุกข์ให้ผู้ใหญ่ของจีน"

เมืองตรังได้รับการขนานนามว่า "เมืองแห่งการกิน" ชาวตรังไม่ว่าจะเป็นทั้งชาวไทย หรือชาวไทยเชื้อสายจีน มี การรับประทานอาหารตลอดทั้งวัน ด้วยเหตุนี้จังหวัดตรังจึงมีความหลากหลายในเรื่องอาหารการกิน คำศัพท์ภาษาจีนที่ใช้เรียกชื่ออาหารและเครื่องดื่มในประเพณีกินเจ นอกจากจะใช้ในพิธีกรรมแล้ว ยังเกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตของคนในท้องถิ่น ดังเช่น การเลือกสีของสิ่งของที่นำมาเซ่นไหว้ อาทิ สีขาวใช้สำหรับการไหว้บรรพบุรุษหรือผู้ล่วงลับ สีแดงเป็นสีมงคลจึงมักใช้สิ่งของสีแดงในพิธีมงคล เช่น การใช้ขนมเต่าสีแดง เป็นต้น

2. การนำคำศัพท์ภาษาจีนมาเรียกชื่อบุคคลและเทพเจ้า

บุคคลและเทพเจ้าล้วนเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับประเพณีกินเจ เพราะเป็นผู้ที่ปฏิบัติพิธีกรรมต่าง ๆ อีกทั้งเป็นผู้ที่ทำให้งานสำเร็จลุล่วงด้วยดี ในประเพณีกินเจมักใช้คำเรียกบุคคลเหล่านี้ด้วยคำศัพท์ภาษาจีน ซึ่งคำศัพท์ที่พบได้บ่อยมีดังนี้

เต่จู้ (地主) หมายถึง เจ้าของที่ดิน เป็นผู้มีอำนาจในพื้นที่นั้น ๆ บางครั้งคนในท้องถิ่นเรียกว่า

เทพเจ้าที่ คำศัพท์ “เต่จู้” แตกต่างจากเทพเจ้าอีกองค์ คือ ปุนเถ้ากง ซึ่งเป็น พระศักดิ์สิทธิ์เหมือนกับบรรพบุรุษที่มีวิชาความรู้ เมื่อตายไปแล้วก็มีผู้บูชา ซึ่งรัฐพล ศรีวิลาศ (2550 : 165) ได้กล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับเทพเจ้าตามความเชื่อดั้งเดิมว่า “ปุนเถ้ากงมีรูปร่างหน้าตาดังเศรษฐีชนบทโบราณ มีผมและหนวดสีขาว มือถือไม้เท้า สวมเสื้อคลุมยาว เป็นชายชราใจดี และเป็นเทพเจ้าที่คุ้มครองรักษาชุมชน”

ชาวจีนฮกเกี้ยนนิยมอัญเชิญเต่จู้ไว้ที่หิ้งเพื่อกราบไหว้ ส่วนชาวจีนแต้จิ๋วจะนิยมอัญเชิญท่านไว้ที่หิ้งบนพื้น เพราะถือว่า ท่านเป็นเทพเจ้าที่ ในการบูชาเจ้าที่ของแต่ละบ้าน อาจมีรายละเอียดต่างกัน เช่น บางบ้านนิยมบูชาดอกไม้สด มาลัย บางบ้านต้องมีต้นไผ่กวนอิมปักแจกันไว้เป็นประจำ ที่กระถางธูปนิยมประดับด้วย กิมฮวย (จินฮวา) แต่ในกระถางธูปบางบ้านนิยมใส่ทรายหรือข้าวสารที่กระถางธูป

โหล่เฉี้ย (红孩儿) หมายถึง เทพเจ้านาจาเป็นเทพเจ้าที่มีอิทธิฤทธิ์ ร่างทรงที่ทรงโหล่เฉี้ยส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลที่มีร่างกายแข็งแรงกำยำ การเข้าทรงขององค์โหล่เฉี้ยจะเป็น แบบดุดัน โดยทั่วไปโหล่เฉี้ยจะประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับทหารในประเพณีกินเจ เช่น พิธีอันเอี๋ย (พิธีตรวจพลทหาร) พิธีโขกุน (พิธีเลี้ยงทหาร) เป็นต้น ผู้คนที่มากราบไหว้องค์โหล่เฉี้ย ส่วนมากมักขอให้ประสบผลสำเร็จในการทำงาน ขอให้ตนมีพลังในการต่อสู้กับคนไม่ดี โดยส่วนมากผู้คนที่มาขอพรมักเป็นบุคคลที่ประกอบอาชีพทหาร ตำรวจ สังเกตได้ว่าหากบ้านใดมีการตั้งองค์โหล่เฉี้ยบูชาไว้ที่บ้าน ลูกหลานบ้านนั้นมักประกอบอาชีพทหาร หรือตำรวจ

คำศัพท์ภาษาจีนที่ใช้เรียกชื่อบุคคลหรือเทพเจ้านั้น ล้วนเกี่ยวข้องกับการเซ่นไหว้และ ขอพรของผู้คนในท้องถิ่นโดยยึดตามอิทธิฤทธิ์หรือความสามารถของเทพเจ้าองค์นั้น ๆ

3. การนำคำศัพท์ภาษาจีนมาเรียกชื่อเครื่องมือเครื่องใช้

เครื่องมือเครื่องใช้เป็นอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ และทำกิจกรรมต่าง ๆ ประเพณีกินเจก็ย่อมมีเครื่องมือเครื่องใช้ที่ใช้เช่นกัน ซึ่งสุรสิทธิ์ อมรวณิชศักดิ์ (2554 : 22) กล่าวไว้ว่า “ประเพณีปฏิบัติเรื่องความเชื่อของชาวจีนมักให้ความสำคัญกับเทพประธานก่อนเสมอ สิ่งของเครื่องใช้ส่วนใหญ่ภายในศาลก็มักทำขึ้นเพื่อบูชาเทพประธานเป็นหลัก” ตัวอย่างคำศัพท์เครื่องมือเครื่องใช้ในประเพณีกินเจมี ดังนี้

หงอเซ็กจั้ว (五色纸) หมายถึง กระดาษห้าสี ประกอบด้วยสีเขียว สีแดง สีขาว สีดำ และสีเหลือง สีทั้งห้าสีนี้เป็นสีประจำทิศของทหารที่ปฏิบัติหน้าที่ประจำทิศตนเองในประเพณีกินเจ แต่ละทิศก็จะมีการถือธาตุที่แตกต่างกัน ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับศาสตร์ ฮวงจุ้ย ซึ่งเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของชาวจีน

ในประเพณีกินเจ หงอเซ็กจั้วใช้สำหรับผู้มีความรู้ทางพระเท่านั้น เช่น ฮวดซู ซึ่งเป็นเสมือนผู้ควบคุมทหารทั้ง 5 ทิศ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าฮวดซูเป็นเจ้านายของทหารทั้ง 5 ทิศ จำเป็นต้องใช้เงินเลี้ยงเหล่าทหาร กระดาษห้าสีจึงเปรียบเสมือนคูปองเงินประจำทิศ ใช้สำหรับเผาเพื่อแจกจ่ายให้เหล่าลูกน้อง หงอเซ็กจั้วนิยมใช้ในพิธีโขกุน และพิธีลุยไฟ ฮวดซูจะใช้หงอเซ็กจั้วเพื่อเชิญทหารให้ทำงาน ดังนั้นอาจเรียกได้ว่าเป็นการติดสินบนทหารเพื่อให้ทำงานให้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นหงอเซ็กจั้วจึงเป็นสิ่งของอย่างหนึ่ง ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมในประเพณีกินเจ

ฮกเกี้ยนกิม (福建金 (纸)) คือ กระดาษทองของชาวฮกเกี้ยน เป็นกระดาษทองที่มีรูปภาพอยู่ตรงกลางของกระดาษ องค์กลาง คือ กษัตริย์ ด้านซ้ายเป็นราชองค์รักษ์ฝ่ายปุ๋น ส่วนด้านขวาเป็นราชองค์รักษ์ฝ่ายบู้ (ภาพที่ 1) จากภาพที่ปรากฏบนฮกเกี้ยนกิม ทำให้ทราบว่าชาวไทยเชื้อสายจีนโดยเฉพาะชาวฮกเกี้ยนได้ให้การเคารพ ศรัทธากษัตริย์หรือเทพเจ้าเป็นอย่างยิ่ง จนเป็นที่มาของการตั้งชื่อกระดาษทองไหว้เจ้า

จากการเก็บข้อมูลในพื้นที่ พบว่าชาวจีน

ฮกเกี้ยนในจังหวัดตรังมีความพิถีพิถันในการเคารพองค์เทพ เห็นได้จากกระดาษที่ใช้ประกอบการไหว้ ยังมีการนำสัญลักษณ์แทนกษัตริย์และเทพเจ้าประทับไว้บนกระดาษ นอกจากนี้บนกระดาษทองของชาวฮกเกี้ยนยังปรากฏการจัดวางตำแหน่งองครักษ์ของกษัตริย์ไว้อย่างชัดเจน

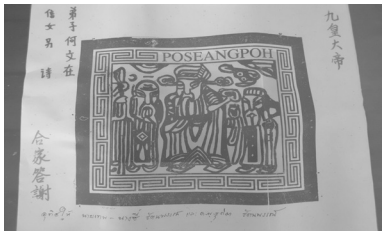

ภาพประกอบ 1 ฮกเกี้ยนกิม
ที่มา ถ่ายโดยผู้วิจัย, 16 ตุลาคม 2557

อ่อเหล่ง (黑旗) คือ ธงอาญาสิทธิ์ สีดำลงคาถาอาคม สำหรับศาลเจ้าจะมี 2 ชุด ออเหล่งชุดที่หนึ่งถูกเก็บไว้ในเขตพระราชฐานชั้นใน หรือที่เรียกว่าไล่ตั๋ว อ่อเหล่งทำด้วยผ้าสีดำรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า 2 ผืน ตรงกลางวาด "ไท้เก๊ก" หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า "ปั๊ดกั่ว" ใช้ในพิธีกรรมวันพระออกโปรดสาธุชน อ่อเหล่งชุดที่สอง เป็นธงสีดำผืนเดียวลักษณะรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ตรงกลางจะมีรูปภาพปั๊ดกั่ว (ยันต์แปดทิศ) เป็นอุปกรณ์ที่องค์เทพใช้สำหรับปัดรังควาน คลุมสิ่งสกปรก (ในที่นี้หมายถึงเคราะห์) คลุมศีรษะของผู้ป่วยในการรักษาไข้ เป็นต้น

สังเกตได้ว่าธงสีดำ (อ่อเหล่ง) เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบพิธีอวมงคล สีดำแสดงถึงสีที่ไม่เป็นมงคล ดังนั้นชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดตรังไม่นิยมสวมใส่เสื้อผ้าสีดำ หลีกเลี่ยงการใช้สิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัวสีดำ เช่น กระเป๋าสตางค์สีดำ ต่างหูสีดำ นาฬิกาสายสีดำ เป็นต้น

คำศัพท์ภาษาจีนที่ใช้ในประเพณีกินเจนอกจากใช้ในแง่ของพิธีกรรมแล้ว ยังปรากฏ การใช้ในชีวิตประจำวันด้วย ดังเช่น

แต่ (น้ำชา) ชาวจีนยังถือว่า "แต่" หรือน้ำชานั้นเป็นเครื่องดื่มชั้นสูง ซึ่งสูงกว่าเหล้า ปัจจุบันผู้คนในท้องถิ่นจังหวัดตรัง ซึ่งรวมถึง ชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยนิยมพูดติดปากว่า "ไปกินน้ำชา" หมายถึง การไปนั่งดื่มชาในตอนเช้าและตอนเย็น กิจกรรมดังกล่าวทำให้เกิดการเรียนรู้ในวงน้ำชา เกิดการปฏิสัมพันธ์กับคนต่างกลุ่มที่เข้ามาดื่มน้ำชา และอาจนำมาซึ่งความสมานฉันท์ นอกจากนี้ชาวไทยเชื้อสายจีนนิยมใช้น้ำชาในการเลี้ยงต้อนรับแขก ซึ่งมักกล่าวต้อนรับด้วยคำว่า "เจี๊ยะแต่" หมายถึง ดื่มชา เป็นการแสดงถึงการมีกัลยามิตรของเจ้าบ้านกับแขก อีกทั้งยังพบว่าชาเป็นส่วนประกอบของพิธีแต่งงาน เปล่งศรี รัตนพรรณ์ (สัมภาษณ์, 2558) ให้ข้อมูลว่า

" ในพิธีแต่งงานก็ใช้น้ำชาเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรม ชาวไทยเชื้อสายจีนในท้องถิ่นจะเรียกว่า "ยกแต่ หรือยกน้ำชา" นั่นคือ คู่บ่าวสาวจะนั่งคุกเข่ายกน้ำชายื่นส่งให้แก่แขกผู้ใหญ่ ซึ่งแขกผู้ใหญ่จะมอบซองอังเปาบรรจุเงิน หรือสร้อยคอทองคำ ให้แก่คู่บ่าวสาวเป็นของขวัญ ซึ่งการยกแต่หรือยกน้ำชา เป็นการแสดงออกถึงความเคารพ นับถือของผู้น้อยที่มีต่อผู้ใหญ่"

แตเลียว หากแปลตามตัวอักษรจีนแล้ว มีหมายความถึงขนมแกล้มน้ำชา หรือ ขนมที่กินคู่กับน้ำชา ดังนั้นชาวไทยเชื้อสายจีนนอกจากจะกินติ่มซำดื่มชาในตอนเช้าและตอนเย็นแล้ว ยังมี การดื่มชาในตอนบ่าย โดยใช้จันอับเป็นอาหารว่างแกล้มกับน้ำชา นอกจากนี้จิตโศภิษฐ์ ทองแจ้ง (สัมภาษณ์, 2557) ยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับแตเลียวว่า

"แตเลียวยังเป็นขนมมงคลของชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวตรังท้องถิ่นอีกด้วย โดยจะใช้ แตเลียวในงานมงคลต่าง ๆ เช่น งานแต่งงานและงานขึ้นบ้านใหม่ เนื่องจากขนมที่ประกอบเป็น แตเลียว คือ ขนมไข่นก จะมีทั้งสีขาวและสีแดง ซึ่งเป็นสีมงคล ขนมถั่วตัด แสดงถึงความเจริญงอกงาม ขนมคิ้วนาง แสดงถึงความมั่นคงแน่วแน่"

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้พบว่าประเพณีกินเจของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดตรังยังปรากฏการใช้คำศัพท์ภาษาจีนฮกเกี้ยนและแต้จิ๋วผ่านกระบวนการทางพิธีกรรม โดยส่วนใหญ่เป็นคำศัพท์ที่ในการใช้เรียกชื่ออาหารและเครื่องดื่ม คำศัพท์ที่ใช้เรียกชื่อบุคคลและเทพเจ้า และคำศัพท์ที่ใช้เรียกชื่อเครื่องมือเครื่องใช้ และยังมีการนำมาใช้ในชีวิตประจำวันอีกด้วยโดยเฉพาะ เรื่องสี เช่น ชาวจีนเชื่อว่าสีแดงเป็นสีมงคล สีขาวและสีดำเป็นสีอวมงคล การดำเนินกิจการใด ๆ จึงต้องสวมใส่สีแดงเพื่อเอาฤกษ์เอาชัย และจะหลีกเลี่ยงการสวมใส่สีขาวและสีดำในงานมงคล ปัจจุบันชาวไทยมีการปรับการใช้ชีวิตตามสิ่งนี้ด้วย นั่นคือ การใส่เสื้อผ้าสีแดง สีชมพูในพิธีมงคล เป็นต้น เรื่องตำแหน่ง การวางของไหว้ เช่น การหันส่วนหัวของสับปะรดเข้าด้านใน เพื่อแสดงการเคารพองค์เทพ และเรื่องความหมายแฝงของคำศัพท์ เช่น การใช้สับปะรดเป็นผลไม้เซ่นไหว้ด้วยเชื่อว่าตารอบผลสับปะรด แสดงถึงตาขององค์เทพที่จะช่วยตรวจตราดูแลปกป้องลูกหลานชาวโลกอยู่ทุกขณะ และทำให้ผู้กราบไหว้เป็นผู้มีปัญญากว้างไกล การใช้ขนมเต่าเป็นของเซ่นไหว้ เนื่องด้วยเต่าเป็นสัตว์อายุยืน จะทำให้ตนเองและญาติมิตรมีอายุยืนด้วย

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาชาวจีนและลูกหลานชาวจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีนที่เข้ามาอาศัยในจังหวัดตรังได้ใช้ความพยายามในการดำรงความเป็นตนเอง เพื่อที่ตนเองสามารถอยู่อาศัยร่วมกับผู้คน และสังคมให้เป็นปกติมากที่สุด สอดคล้องกับศุภการ สิริไพศาลและอภิเชษฐ กาญจนดิฐ (2551 : 112) ซึ่งกล่าวไว้ว่าชาวจีนที่อพยพเข้ามาต้องเผชิญหน้าและปรับตัวให้สามารถใช้ชีวิตในเงื่อนไขที่แตกต่างไปจากเดิมให้ได้ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมใหม่นี้ให้ได้ ด้วยเหตุนี้คำศัพท์ภาษาจีนที่ใช้ในพิธีกรรมกินเจ ยังคงมี การสืบต่อ และปรากฏการใช้ในชีวิตประจำวันของคนท้องถิ่น

การศึกษาครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมคำศัพท์พร้อมทั้งการใช้คำศัพท์ภาษาจีนที่ปรากฏในประเพณีกินเจ ซึ่งเป็นประเพณีที่ชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดตรัง ได้มีการสืบทอดมาอย่างยาวนาน เพื่อต้องการนำเสนอให้ลูกหลานชาวจีนได้มีความรู้และเข้าใจถึงภาษาจีนที่แฝงในชีวิตประจำวัน ตลอดทั้งเห็นถึงความสำคัญใน การอนุรักษ์การใช้ภาษาให้คงอยู่ต่อไป อีกทั้งเป็น การเพิ่มองค์ความรู้ด้านภาษาศาสตร์และสังคมวิทยา ตลอดทั้งประวัติศาสตร์สังคมท้องถิ่น ในแก่แวดวงวิจัย

สรุป

ภาษาจีนที่ใช้ในประเพณีกินเจของ ชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดตรังมีทั้งหมด 233 คำ ประกอบด้วยคำศัพท์ภาษาจีนที่มาจากภาษาจีนฮกเกี้ยนและภาษาจีนแต้จิ๋ว คำเหล่านี้ถูกนำมาใช้ในการประกอบพิธีกรรม โดยจำแนกได้ 3 ลักษณะคือ คำศัพท์ที่ใช้เรียกชื่ออาหารและเครื่องดื่ม คำศัพท์ที่ใช้เรียกชื่อบุคคลและเทพเจ้า และคำศัพท์ที่ใช้เรียกชื่อเครื่องมือเครื่องใช้ นอกจากนี้คำศัพท์ภาษาจีนที่ใช้ในประเพณีกินเจ ยังแสดงออกในด้านของการดำเนินชีวิตของคนในสังคม

คำศัพท์ภาษาจีนที่ใช้ในประเพณีกินเจได้สะท้อนความเป็นจีนของคนในท้องถิ่น โดยผ่านชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป ความเป็นจีนผ่านกระบวนการใช้ภาษาอาจต้องเผชิญกับปัจจัยภายนอกอันนำมาสู่ความเปลี่ยนแปลงหลายประการปัจจัยดังกล่าวได้แก่การผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิมของชาวไทยกับของชาวไทยเชื้อสายจีนหรือความเป็นสังคมสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นความเจริญทางวัตถุและเทคโนโลยี ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ทำให้ชาวไทยเชื้อสายจีนต้องเผชิญกับกระแส การเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตามความเป็นจีนของชาวไทยเชื้อสายจีนในสังคมจังหวัดตรังที่ยังคงหลงเหลือให้เห็นจากการใช้ภาษา ยังคง

ดำรงอยู่ในเห็นในพิธีกรรมต่อไป หากมีการสืบทอด ดังที่อรรคพล สาตุ้ม (2545 : 60) ได้กล่าวไว้ว่า "การใช้ภาษาจีนในพิธีกรรมเป็นสิ่งที่น่าสนใจ เป็นการเพิ่มคุณค่าทางการศึกษาความหลากหลายวัฒนธรรมในประเทศไทยที่พบได้" หากบุคคล รุ่นหลังได้มีการสืบทอดความเป็นจีนในสังคมตรังก็ยังคงมีอยู่ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาคำศัพท์ภาษาจีนที่ใช้ในประเพณีกินเจของพื้นที่จังหวัดอื่น

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ภาษาจีนในประเพณีกินเจในด้านของพิธีกรรมและความเชื่อ

เอกสารอ้างอิง

กรรณิการ์ ตันประเสริฐ. (2540). *รายงานการวิจัยสนองพระราชประสงค์เรื่องนครศรีธรรมราช*. กรุงเทพฯ : สภามหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

ถาวร สิกขโกศล. (2555). "ที่มาและพัฒนาการเทศกาลกินเจ : ประเพณีพื้นบ้าน-อุดมการณ์การเมือง". *ศิลปวัฒนธรรม*. 34 : 158.

รัฐพล ศรีวิลาศ. (2550). "ศาลเจ้าจีนบนแผ่นดินสยาม ศรัทธา-ความเชื่อ ของลูกจีนโพ้นทะเล". *Advance Thailand Geographic*. 14 : 165.

ศุภการ สิริไพศาล และอภิเชษฐ กาญจนดิฐ. (2551). *รายงานการวิจัยพิธีกรรมและความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีนบริเวณลุ่ม ทะเลสาบสงขลา จากอดีตถึงปัจจุบัน*. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.

สุรสิทธิ์ อมรวณิชศักดิ์. (2554). "เทพเจ้าปุนเถ้ากงในไซง่อน". *ศิลปวัฒนธรรม*. 32 : 22.

อรรถพล สาตุ้ม. (2545). "ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ชาวจีนกับผู้ปกครอง ความเชื่อ พิธีกรรมในศาลเจ้าจีน จังหวัดเชียงใหม่". 23 : 60.

บุคคลานุกรม

นางจิตโศภิษฐ์ ทองแจ้ง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, เกตมาตุ ดวงมณี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ศาลเจ้ากิ่วอ๋องไต่เต่ ห้วยยอด อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2557.

นางสาวเปล่งศรี รัตนพรรณ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, เกตมาตุ ดวงมณี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ 88 ถนนรัชชูปการ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง เมื่อวันที่ 3 มกราคม 2558.

นายพีรพงศ์ เสียงจันทร์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, เกตมาตุ ดวงมณี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ศาลเจ้ากิ่วอ๋องไต่เต่ ห้วยยอด อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง เมื่อวันที่ 3 มกราคม 2558.

นายสว่าง จำปา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, เกตมาตุ ดวงมณี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ 131 ตำบลทำนาน หมู่ 11 อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง เมื่อ วันที่ 20 กันยายน 2557.